

Necip Fazıl'ın Eser Adlarının Simgesel Anlamı

Symbolic Meaning of Necip Fazıl's Work Names

Eşqane BABAYEVA*

Öz

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının büyük şahsiyetlerinden biri de Necip Fazıl Kısakürek olmuştur. Esasen şiirle ün kazanan Necip Fazıl, aynı zamanda tiyatro, roman, hikaye vs. gibi edebi türlerde de eserler vermiştir. Onun eserlerinde ölümün, kederin, yalnızlığın, korkunun, aşkın, marhemetin felsefesi açıklanmaktadır. Hayatı boyunca içindeki kıyametle çarpışan, asıl gerçeği "Hakikati" bulmağa çalışan Necip Fazıl'ın eserleri simgesel işaretlerle örülüdür. Özellikle de, bu remizler onun eser isimlerinde kendini göstermektedir. Onun seçtiği eser isimleri cemiyete iletilmek istenen önemli mesaları içermektedir.

Araştırma sonucunda Necip Fazıl'ın her bir eser isminin büyük bir felsefi anlam taşıdığını, şu isimlerin birer şifre rolü taşıdığı kanaatine ulaştık.

Makalede Necip Fazıl'ın edebi eserleri esas alınarak, eser isimlerindeki estetik işaretler araştırılmıştır.

Anahtar sözcükler: Necip Fazıl Kısakürek, metafizik, mistik, simge, estetik işaret.

Abstract

N.Fazıl Kısakürek was one of outstanding poets in Turkish Literature of Republican Period. Mainly being a well-known poet N.Fazıl had created dramas, novels, stories and other literary works. The philosophy of death, sorrow, loneliness, fear, love, mercy are the main spheres of his literary activity. Throughout all his life fighting with the end of resurrection internally and trying to find out the "the Reality"

* Doç., Dr. Azerbaycan Millî Bilimler Akademisi Nizami Gencevi adına Edebiyat Enstitüsü Genç Alimler Konseyi Başkanı: Eshqane@mail.ru, Orcid: 0000-0002-4934-4168

(the God) there is a lot of symbolic hints in his works. Especially, it is observed in the title of his works. There are messages at the end of his all works.

Researching his literary activity we can see there is a philosophical accent in the names of his all works and we observe that these titles play the role of parole.

The aesthetic signs of N.Fazıl's works are researched in this scientific work.

Key words: Nacib Fazıl Kısakurek, metaphysics, mysticism, symbol, aesthetic signs.

Giriş

Modern Türk şiirini, Türk tiyatrosunu metafizik aleme yükselden Necip Fazıl Kısakurek kendine özgü ifade, düşünce tarzına göre Türk edebiyatında önemli yere sahip olmuştur. Tasavvufi görüşlerini modern tarzla birleştiren N.Fazıl eserlerini belli bir zümreye değil, tüm Türklüğe, insanlığa ithaf eder. İnsan ruhununun derinliklerine inerek, ruhi bunalımları, fikir çilelerini dile getiren şair, sadece ince lirizmi ile değil, aynı zamanda keskin konferansları, mücadeledolu ruhuyla dikkati çekmektedir. N.Fazıl'ın yetiştiği dönem de bir çok bakımdan önem taşımaktadır. Osmanlı imperatörlüğünün çöküşü, istiklaliet uğrunda savaşlar, birinci dünya harbi, en önemlisi 1923'te Türkiye Cumhuriyetinin kurulması N.Fazıl'ı yetiştiren devrin en önemli olaylarıdır. Türkiyeli araştırmacı Rauf Mutluay bu dönemi kısaca şöyle özetler:

“İmperatorluktan cumhuriyete üç kıta coğrafyasından Misak-ı Milli sınırlarına, teokratik monarşiden layik demokrasiye, ümmetten ulusa, Osmanlıcadan Türkceye, İslam tutuculuğundan, Batı uygarlığına geçmişlerin bütün süreçleri hep bu dönemde yaşandı” (Mutluay 1978: 15)

Göründüğü gibi, ictimai-siyasal hayatta ortaya çıkan olaylar edebiyatta da etkisini sürdürmüştür. Özellikle de, Atatürkçülük, milletçilik, sosyalizm, islamcılık gibi fikir akımları edebiyatta da kendini göstermektedir. Bundan başka, bu dönemde batılılaşma süreci başlar, batı hayat tarzına, batı edebiyatına, fikir akımlarına büyük özen gösterilir. Bu sebepten de batılılaşma, doğu-batı çatışması gibi konular edebiyatın ana temasına dönüşür.

Hassas bir şair olan N.Fazıl sadece içgüdü, ruhi telatümler, yalnızlık ve vehimlerini değil, cemiyetin bu sancılarını, dertlerini de dile getirirdi.

Herhangi bir edebi akıma bağlanmaksızın, bağımsız bir sanatkar gibi yetişen Necip Fazıl kendisinden sonra büyük bir okul burakmıştır. Öyle

bir okul ki, yanlış mecralara sürüklenen bir millet hayat dersi alır, tarihine, geçmişine sahip çıkar. Öyle bir okul ki, insanlık varlık yokluk muhasebesine davet edilir.

1.1. Şairin hayatından bazı kesitler

Bir sanatkarın eserlerinin püf noktasını yakalamak, teşhir etmek için ilk önce yetiştiği dönemi, edebi muhiti ve hayatının en önemli kesitlerinin ışıklandırılmasını gerektirir. N.Fazıl eserlerinde kendi ruhunu sergileyen sanatkarlardandı. Yukarıda kaydettiğimiz gibi şu makalede esas amacımız, ustadın eser isimlerinin şifresinin çözümünü yapmak, içerdiği mesajları açıklamaktır. Bunun için, ilk önce onun eserlerine ve eser isimlerinin kaynaklandığı noktalara, hayatının bazı önemli kesitlerine de değinmek gerekmektedir.

Necip Fazıl Kısakürek 26 Mayıs 1904`te İstanbul`da büyük bir konakta doğdu. Aslen Maraşlı olan şair kayıtlı bir soyağacıyla, Dülkadroğullarına bağlı Kısakürekler soyuna mensup olmuştur. Annesi ev hanımı, babası hukukşunas olan N.Fazıl`ın 6 yaşlarında vefat eden Selma isimli küçük bir kardeşi de olur. Küçük Selma`nın etkileyici ölümü N.Fazıl`ın hayatının önemli olaylarından. Şair, “O ve ben” otobiyografik eserinde bu duygularını şöyle ifade eder:

“Kız olduğu için fazla itibarda değildi; ve konağın ezilmeğe memur gelini annemden başka kimseden himaye görmemektedir. O, bebeliğinden beri daim duvarlara yapışmış ve ortalıkda şuna buna engel olmaktan ürkmüş, beyazı damar damar görünen ela gözleriyle hep öleceği günü bekledi. Selma bende, çocukluğumun en derin ukdelerinden biri” (Kısakürek 1994: 15)

N.Fazıl`ın hayatını etkileyen önemli kişilerden biri de, ilk kez okuma yazmanı ona öğreden himayesi altında büyüdüğü, büyükbabası Mehmet Hilmi efendi olmuştur. Sonralar, şair

“Büyükbabam her an bana bitişik yaşar. Anlaşıyor ki, konağın rubu büyük babam, ben de onun rubuyum... Çünkü biricik oğlunun biricik oğluyum... babadan oğula içinde yaşadığı soy idealinin onca en mükemmel örneğiyim”, (Yardım 1986: 268) deye büyükbabası ile arasındaki bağı sevgiyle anlatır. Çocukken kardeşi Selma`nı ve büyükbabasını kaybedişi küçük Necip`in kalbinde ölüm muammasının yaranışına neden olur. Gelecekte bir çok eserlerine kaynaklık eden ölüm muamması...

Babasının “akl-ı evvel torunum” deyerek okşadığı Necip Fazıl çok hareketli bir çocuk olur. Bu haşarılıkların karşısını almak için babaannesi

Zafer hanım onu 7-9 yaşlarından roman okumağa alıştırdı. Okuduğu türlü türlü romanlar, tabii ki çocuk psikolojisini etkiler. Sonralar, yazar bu eserleri okuduktan sonra, “*Marazî bir hassasiyet... Acıtan bir hayal kuvvet... Dehşetli bir korku...*” hissettiğini yazar.

N.Fazıl'ın hayatında İstanbul darülfününde okuduğu yıllar, arkadaşları, Bergson felsefesinin inceliklerini öğrendiği hocası Mustafa Şekip Tunç ve ilk tasavvufi bilgilerinin kaynağı İbrahim Aşkı efendi (lise yıllarında) etkileyici röle sahip olmuştur. Genç yaşlarından büyük bir şair gibi tanınan “Kaldırımlar” şairi, 1924`te Parise Sorbon üniversitesinde okumak için gönderilir. Burada cemiyetin sosyal belalarından biri olan, sonralar şairin bir çok eserinin ana temasını teşkil eden kumar hastalığına bulaşır ve Paris`in “bohem” hayatını yaşar. Hayatını etkileyen bu dönemi ve Paris tablosunu şöyle çizer:

“Bütün bir mevsim, Paris`te gündüz ışığını görmedim. Paris`te gündüz nasıldır, haberim bile olmadı. Gün doğarken yatıyor, gecenin başlangıcında da hafakanlarla yatağımdan fırlayıp kulübe koşuyordum” (Kısakürek 2004a: 29).

“Paris hayatım, benim de kendi kendimi arayışımın müthiş belezonları ve korkunç girinti, çıkıntıları arasında nefis cesareti bakımından hayal yakıcı bir tablo çizdi” (Kısakürek 1994: 62).

Sonralar bu illetten kurtulmak için nefsiyle mücadeleye kalkışan şair “Babiali” eserinde yazar:

“Gözlerim kaldırımlarda, “Kaldırımlar” şiirini içimde biriktire-biriktire otele gittim. Odama çıktım. Aynanın karşısına geçtim, ucları simsiyah tırnaklarımla yanaklarımı kanatırcasına tarayarak, ağlamaya başladım: - Allahım, beni kendi kendimden kurtar” (Kısakürek 2004a: 32).

Sorbon üniversitesindeki tahsilini yarım burakan N.Fazıl İstanbul`a geri döner, bankalarda müfettişlik yapmağa başlar.

1930 yılları Ustad N.Fazıl'ın tüm eserlerini etkileyen, ruhi bunalımlarının kaynak noktasını teşkil eden, ruhi iğtişalarının metafizik örgüsünün püf noktasını yakalayan hayatının en önemli merhalesidir. Çıldırarak derecede fikir çilesi çeken, kendinde varlık yokluk musahebesi yapan N.Fazıl Nakşibendi şeyhi Abdülhakim Arvasıyla tanışır,

Bana yakan gözlerle bir kerecik baktınız

Rubuma büyük temel çivisini çaktınız (Kısakürek 2004b: 76)

Diye nitelendirdiği bu tanışma N.Fazıl ruhunun metafizik olgu ve sezgilerinin, O`nu derketme gerçeğinin kaynaklarıdır. Ustad, kendi arayışlarından, bu tanışmanın etkileşim noktasından şöyle bahseder:

“Hayatım başından beri muazzam bir şeyi bulmanın ceryanı içinde akıyordum. Şu ve ya bu miskin vesileninhassasiyeti içinde birini arıyordum. BİRİNİ ... O kim ki? Allah'ın sevgilisi... Sonsuzluk ikliminin batmayan güneşi ve edebilik sarayının paslanmaz tacı...

Tek dava O`nu bulmak, bulduracak olanı bulmaktaydı. Binbir istikamete seke seke, sağa sola, büküle büküle, rengden renge, bulana bulana, hiç bir şeyden habersiz ve insandaki meccani emniyet ve bedabet saadeti karşısında şaşkın, hep o BİR etrafında helezonlar çizen bir hayat” (Kısakürek 1994: 40)

Tesadüfi değil ki, şair onu tanımamıştan önceki hayatını bir heç sayarak, hatta ilk dönem eserlerinden, özellikle de şiirlerinden “mal sahibi bensem, bunları istemediğim bilinsin” deyerek imtina eder. Bu duygu aşağıdaki satırlarda şiirleştirilmiştir:

Tam otuz sene saatim işlemiş ben durmuşum,

Gök yüzünden habersiz uçurtma uçurmuşum
(Kısakürek 2004b: 35).

Bu sebepten de, Necip Fazıl'ın eserlerini araştırırken, onu iki merhaleye ayırarak incelemek gerekmektedir.

Hayatı boyunca hep ölüm muammasını şifresini çözmeğe çalışan şair, 1983 26 mayısta bal rengli gözlerini uzaklara dikerek, “Demek, böyle ölünmüş ha” son kelimeleri dudaklarında hayata veda eder.

N.Fazıl'ın hayatından bazı önemli kesitlere değindiğimizde, derin düşüncenin, telatumlu ruhun kaynaklarının gördük. Beyninde simsiyah yuvarlanan bir kan damlası olan bu metafizik duygu, şübdesiz ki, eser isimlerinde de birer şifre şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

1.2. Eser isimlerinde iletilen mesajlar

N.F.Kısakürek`in eser isimleri estetik ve metafizik derinliği ile dikkat çekiyor. Şairin önemli şiir kitaplarından birinin “Çile” olması bir tesadüf değildir. Estetik işaret gibi kullanılan “çile”nin bir kaç kelime anlamı var. Kırk gün doldurulan çile, yani maddi alemde tamamen koparak, kendini temizlemek amacıyla, ibadetler edilerek çile doldurulur, bundan başka “çile” azap, dert anlamını verir. Aslında çile – insanın kendi nefsiyle mücadelesinin simgesidir. Zaten şeytan insanı kolaylıkla aldata bildiği için, insan çileler çekerek, kendini zorlayarak ondan kurtulur. Bundan başka, şiirde “Sanki, burnum değdi, burnuna (yok)un”, “Kustum, öz ağzımdan kafatasımı”, “Bir bardak su gibi çalkalandı dünya”, “Yetiş körlük, yetiş, takma gözde cam”, “Her fikir içimde bir çift kelepçe”, “Akrep, nokta nokta ruhumu sokmuş”, “Evet, her şey bende bir gizli düğüm”, “Gece bir hendeğe düşercesine/ Birden kucağına düştüm gerçeğin” ve “Bircik meselem, Sonsuza varmak...” mısraları da bu mukaddes davanın esas şifrelerini açıklar.

Onun “Nur”, “İşaret”, “O`nun sanatı”, “O var”, “Ta maveradan” vs. gibi şiir isimleri de, kendi isimleriyle insanı ruh dünyasının gizliliklerine davet eder. Mevlana`nın çok güzel, yerinde değilmiş bir sözü vardır:

“Canında bir can var, o canı bul... Ey yürüyüp giden sufi! Gücün varsa ara, amma kenarda değil, aradığını kendinde ara” (Mevlana 2007: 50)

Evet, O`na ulaşabilmenin ilk şartı insanın kendini bulması, nefsinin yenmesidir. Necip Fazıl şiirinde en dikkatçekici husus şu ki, metafizik arayışların ilk belirtileri, ilk önce onun eser isimlerinde kendisini gösterir. Şunu da önemle kaydetmemiz gerekir ki, onun metafizik duygunu şiirini yazması tamamen orijinaldir.

Büyük alim Ramazan Kaplan “Necip Fazıl`ın şiirinde “varlık”ın metafizik dünyası” isimli makalesinde bu konuya şöyle değinir:

“Tanzimattan itibaren, mahiyetleri farklı da olsa, bireyin metafizik dünyasını konu edinen, onu, yeni bir oluş, düşünüş ve kimliğin ürünü olarak ele alıp sorgulayan bir edebi gelenek başladı. Şinasi (1826-1871) ve Ziya Paşa (1829-1880)’da görülmekle beraber, özellikle Abdülhak Hamit (1852-1937)te, metafizik dünyaya yönelik temel bir sorun halini aldı.

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin kuruluş aşamasında N.F.Kısakürek, kaynağını metafizik algı, sezgi, duyuş ve düşünüşten

alıp, modern şiirin bütün imkanlarından beslenen şiiriyle, kendisinden önceki denemelere göre çok farklı bir tarzın öncüsü oldu” (Kaplan 2005: 198).

N.Fazıl şiirinde insan ruhunun metafizik dünyasından kaynaklanan “Ben” ve “O” problemi vardır. Bütün ömrünce, erememenin, ulaşamamanın, insanlığı da içine alan çılgınlıkları ve mücadelesi olan “O” ve “ben” problemi hiç şubhesiz onun şiirlerinin, aynı zamanda diğer eserlerinin isimlerine de yansımaktadır. Mesala, “Nur” şiirinin ismi de bu akislerin bir zerresidir. Burada, yazarın Peygamber efendimize hasrettiği “Çöle inen Nur” eserinin ismini de zikretmemiz gerekmektedir.

N.Fazıl'ın büyük felsefi anlam taşıyan şiir isimlerinden bir kaçı da aynayla ilgilidir. Örneğin; “Aynadaki hayalime”, “Aynalar yolumu kesti” vs. Şiir ismi olmaktan başka bu kelime sürekli olarak, farklı mısralarda da geçer. Şair ünlü “Çile” şiirinde de çılgınlıkla der:

Lûgat, bir isim ver bana halimden;

Herkesin bildiği dilden bir isim!

Eski esvaplarım, tutun elimden;

Aynalar, söyleyin bana, ben kimim? (Kısakürek 2004b: 19)

Tüm bunlar felsefi düşüncelere sevkeder. N.Fazıl'ın bu konuda bir romanı da olduğundan, bu şifrenin çözümünü, aşağıda bu romandan bahsederken yapacağız.

Ustad, esasen şiirleri ile ün kazansa da, “Tohum”, “Sabır taşı”, “Bir adam yaratmak”, “Mukaddes Emanet”, “Ahşap Konak”, “Yunus Emre”, “Para”, “Püf noktası” vs. gibi bir birinden güzel tiyatro eserleri de yazmış, sahnede de büyük başarı kazanmıştır. Diğer eserlerinde olduğu gibi Necip Fazıl tiyatrolarına da gelişigüzel isimler takmamıştır. Bu isimler eserin ana temasını kendisinde ihtiva ederek, cemiyete iletilmek istenen önemli mesajlar içermektedir.

İsmiyle simgesel bir anlam taşıyan, böyle eserlerden biri de “Tohum”dur. “Tohum” rişe, bir şeyin özülü, kökü anlamını vermektedir.

Eserde milli mücadele dönemi, Maraşın fransızlar tarafından işğalı ve Maraşın kurtuluşu konu edinmektedir. Yenilmez bir dava adamı olan ustad, bu davanın ilk rüşelerini bu eserinde takdim eder. Ustad, “Tohum”un ön sözünde eserin gagesini şöyle açıklar:

“Tohum”un biricik gagesi şudur: Mahrem benliği fikirlerinde, fikirleri aksiyonlarında ve aksiyonları memleket müdafaasında gizli bir şahsiyetin deseni...” (Kısakürek 2008c: 8)

Bu kelimeler bir daha eserin isminin büyük bir gayeye hizmet ettiğine delalet eder. Savaş sırasında Türklerin parolunun “Tohum olması da dikkatçekici bir nüansdır. “Tohum” kelimesinin gerçek şifresi III pərdədə Fərhad bəy və yolçunun konuşmasında açıklanmaktadır:

“Yolçu – Anadolu’nun görünmeyen bir tarafı mı var?”

Ferhad bey – (Sesi birden bire en üst perdede fırlar) Rubu var! Rub görünmez!

Yolçu – Biz bu rubu tanıyormuyuz?

Ferhad bey – Biz bu rubu tanımıyoruz. Çünkü bu rub dal budak salmış bir ağac gibi göz önünde fıskırmış hakikatlardan değildir. En derin, en gizli hakikatlerdendir. Hakikat kesifleştikçe küçülür ve küçüldükçe gizlenir. Bir tohum gibi...

Yolçu – Bir tohum gibi mi?

Ferhad bey – Madde açık, rub gizlidir. Bütün hakikatlar rubundur.

Yolçu – Tohum, tohum!!!

Ferhad bey – Rub tohumların tohumudur.

Yolçu – (dalgın) “Tohumların tohumu” (Kısakürek 2008c: 86-87)

Diyalogdan anlaşılır ki, Tohumların tohumu, aslında Anadolunun ruhudur. Anadolu bu tohumun kaynağıdır. Necip Fazıl, eserin kahramanlarını konuşturarak, gizli, saklı benlik duygusunun tohum kelimesi ile tecessüm olduğunu ifade eder. Anadolu gizli benliği, ruhu için çırpınır. N.Fazilin ifadesiyle söylersek, bu eser hem günün ahlaki panoramını ifade eder, həm də milli müdafiyanın kurşuna qarşı dişlə, tırnakla müdacesini aks ettirir (Çebi 1981: 48). Şu kanaata varırız ki, N.Fazıl'ın amacı sadece tarihi olayları canlandırmak değil, bu gün bile bizleri düşündüren, rahatsız eden tarihi geçmişini unutmamağa,

Türklüyü ruhuna, kimliğine sahip çıkmaya davet eder. Bu tema, şairin “Kanlı Sarık”, “Mukaddes Emanet”, “Ahşap konak” vs. gibi tiyatro eserlerinde de konu edinmiştir.

Şunu önemle kaydetmemiz gerekir ki, N.Fazıl'ın 1936 yıllarında neşrettiği sanat, fikir dergisinin de ismi “Ağaç” idi. Demek ki, tohum, ağaç gibi kelimeler onun eserlerinde şifre rolüne üstlenir. Bundan başka ağaç, incir ağacı ustasının “Bir adam yaratmak” tiyatro eserinde de motif olarak kullanılmaktadır. İncir ağacı metafizik derinliği olan bir ağaçtır. Annenin,

– “Yavrum! Bu kadar fena bir batırası olan ağacı niçin müdafaa ediyorsun?”

sorusunu, Hüsrev çıldırarak şöyle cevaplar:

“Çünkü, o babamdı, o bendim, o çocukluğumdu, o her şeyimdi, küçükken onun dibinde oynardım. Ona yaslanır, bulutları seyredirdim. Gölgesine sığınurdum. O, benim dadımdı. O, senden sonra en sevdiğim şeydi. En büyük şeyden en büyük fenalığı gördüm. Babam kendisini ona astı. O, benim yine en bağlı olduğum şey kaldı. Şimdi onu kestiniz. Ta dibinden, toprak hizasından kestiniz. Böylece dünyamı kesmiş oldunuz. Artık anlıyorum ki, dünyam, ta dibinden toprak hizasından kayboldu” (Kısakürek 2008b: 125).

Göründüğü gibi, burada da ağaç, maddilikten tamamen çıkarak, manevi değer kazanır. Bu eser ağaç bahsi ile başlayıp, incir ağacının kesilmesiyle sona erer. Mehmed Muhsinin tabiri ile söylersek, eserin incir ağacıyla noktalanması sahte, anlamsız, insan gerçekliklerine sığmayan bir dünyadan, gerçek kurtuluş-“Dar-ı bekaya” kavuşmak arzusuyla açıklanabilir (Muhsin 1984: 464-68)

Bu eserdeki ağaç metafizik alemi ifade eder. Her iki eserde bu motif estetik işaret olarak kullanılır. Tohumla Anadolu ruhunun davası hecelenir, incir ağacıyla insan ruhunun metafizik yapısı, eğilimleri simbole edilir.

Necip Fazıl'ın ismiyle önemli bir mesaj içeren tiyatro eserlerinden biri de “Kanlı Sarık”tır. Bu eserde geniş bir zaman kesiyi ele alınmış, XI asırdan başlayarak 1920 yıllarını içeren tarihi olaylar, özellikle de Kars kalesi uğrunda yapılan mücadeleler, ermeni, rus mezalimi konu edinmiştir. Eserin her sayfasında kurbanlar veren, her seferinde yeniden ayağa kalkmaya çalışan narahat bir toplum görmekteyiz. Eserde tarihen süregelen Türk - Rus, Türk - Ermeni savaşları konu edinmiş, bununla da Türklüğün en yeni tarihi sergilenmiştir. Esas gaye Türklük ve islamçılıktır. Bu da bizzat eserin ismiyle sesleşir.

Bu kutsal amaç ağır yaralanmış, ölüm ayağında olan Yetim

hocanın vasiyetinde belirtilir:

“Yetim hoca – (Gözlerini açmış, çok hafif sesle) Sarığı çözüp yarama bastırın! Kanımı durdursun diye değil, için diye...”

(Sesi gittikçe ölgün) Mazlum bu sarığı saklasın, oğuldan oğula devretsini!..(Durak) Benimle Sarıklı şehitler, bu gün dokuza çıkıyor. Bir gün Kars'ın ismini “Kanlı Sarık” koyabilirler (Durak gittikçe kaybolan bir sesle tane tane heceliyerek) Onu her defa sarık kurtardı” (Kısakürek 1984: 125)

Gördüğümüz gibi, Yetim hocanın şehitlik kanına bulaşmış sarık islamın simgesidir. Kanlı sarık cedlerimizin bize buraktığı mukaddes emanettir.

Ustadın “Mukaddes Emanet” eseri de yine bu mesajı içermektedir. “Kanlı Sarık”tan farklı olarak burada Türkün düşmeni kökünden kopmuş, moskoflaşmış Türkün ta kendisidir. Yazarı, Ruhunu kaybetmiş Türk gençliğinin geleceği düşündürür. Nesillerarası kopukluğun, kültürel çatışmanın konu olduğu eserlerden biri de “Ahşap konak”tır. Aslında ahşap konak, kanlı sarık – cedlerimiz bize buraktığı mukaddes emanetlerin simgesidir.

N.Fazıl bir ideoloji adamı idi. O, “Kanlı Sarık”, “Künye” vs. gibi eserlerinde Türkçülük, islamçılık ideolojisini savunur, cemiyetin panoramasını yaratmağa çalışırsa da, “Bir adam yaratmak” tiyatrosunda bakışları insanın iç dünyasına, manalar alemine yönlendirir. “Bir adam yaratmak” Necip Fazıl dehasının açıklanmasında önemli yeri olan şah eserdir. Estetik işaretlerin çok kullanıldığı bu eserin ismi büyük felsefi anlam içermektedir. Baş kahraman Hüsrev`le Mansur`un konuşmasında “bir adam yaratma”nın şifresi açıklanır.

“Hüsrev-(Tavırları tamamiyle delice. Kendisine mahsus işaretlerle) Çünkü bir adam yaratmağa kalkıştım. Bir adam yaratmak (Müzik cümleleri noktalyor. Hüsrev çıldırıyor) Bir adam yaratmak.. Ona bir kafa. Bir çift göz, bir burun bir ağız uydurmak. Ona göre bir beyin yapmak ve göğsünün içine bir kalb takmak. Saat gibi işlesin, kanını vücudunda döndüren bir kalb. Bir kalb, anlıyorsun? Guya duyan. Acılarına, sevinçlerine yataklık eden yer de orası. Bir kalb. Bitti mi? Biter mi? Bu adam bir de kader çizmek lazım. Bu adam yaşyacak, geçecek, tozacak, başından bir şeyler geçecek” (Kısakürek 2008b: 132).

Yine, bu perdede Husrev devam eder:

“Allah gayedir. Her varılan şey gaye olabilir mi? Yollar uzun, yollar

sonsuz, yollar açık... Bilerek bilmiyerek Allaha doğru yol almak vardır, varmak yoktur. Varabildiğimiz hiçbir şey, hiçbir ufuk Allah değildir. Allah sonsuzluktur. Hiç sonsuzlukla boy ölçüşmek olur mu?(Kısakürek 2008b: 133)

Gördüğümüz gibi, ustadın, ruhi bunalımlarının, fikir çilesinin sahne destanı olan “Bir adam yaratmak” eserinin ismi, olum ya ölüm felsefesinin gerçek şifresidir. Eserde dikkati çeken önemli remizlerden biri de ayna motifi ile ilgilidir. Mesud körlüğü zedeleyip yasak bölgelere giren ve bundan pişmanlık duyan Hüsrev aynanın üzerine giderek, “Söyleyin bana, ben kimim” diye feryat koparır, aynanı kırmağa kalkıyor. Aslında burada “ayna” fani dünyadan, manevi dünyaya geçitin simgesidir.

N.Fazıl'ın tasavvufî görüşlerinin içerdiği eserlerden biri de “Aynadaki yalan” romanıdır. Eserde fikir girdabında boğulan, nihayet gerçek kurtarıcıyı bularak, fenafillah zirvesine ulaşan Naci obrazı vardır. Naci ruhi arayışlarının sonucunda nefsini yenerek, O`na kavuşur. Eserin esas şifresi burda açıklanır. Onu Mutlak Hakikat`a götüren mübarekle tanışırken, sanki tüm manalar alemi selale gibi çağlar:

– “*Yalan, bu dünya yalan, aynadaki yalan*” (Kısakürek 2008a: 217)

Ayna – kainat, bu fani dünya, maddi aləmlər anlamını vermektedir. Aynadaki yalan – maddeler aleminin anlamsızlığı, faniliyidir. Bu fani dünyada hakikat bildiğimiz hərşey yalandır, yalnız bir gerçek var O da O`dur

Bu fikirlər “Gölgeler» hikayesinde de konu edinmektedir. N.Fazıl bu eserle kendini derk edemeğen, sadece fani dünya için yaşayan insanların aynadaki yalanlara kurban gittiğini göstermektedir. Mürid və Mürşid arasındaki söhbet bu gerçeğin şifresini bir az da açıklar:

–“*Sen aynada yol almağa bakıyorsun! Devir o yol vermez sabtekarı da, ardından gizlediği gerçeğe ulaş!*”

–*O, yakınlığı, haber vermek için yaratılmış mücella uzaklık... Şimdi, haydi git, o yalana dön, sırtını aynalara ver ve onların içinden yol almaya kalkanlara haykır! Başlarınızı aynaya çarpmayınız; Alnınızdan yaralanırsınız!...*

Var olmak istiyorsan, Allah`ta yok ol” (Kısakürek 2008a: 218).

Özellikle de “Var olmak istiyorsansa, Allah`ta yok ol” kelimeleri, “Aynadaki yalan” bilmecesinin cevabıdır. Şiirlerinden, tiyatrolarından

süregelen “ayna” içinde yaşadığımız fani dünyanın akisleridir. Yalnız mesud körlük zedelendikten sonra onun yalan, sahte olduğu anlaşılır.

N.Fazıl'ın hikayeleri de bu bakımdan dikkat çekmektedir. O, hikaye isimlerini de estetik işaret olarak kullanır. Özellikle de “Kanaryanın ölümü”, “Yusufcuk” vs hikayelerini zikredebiliriz. N.Fazıl hikayelerinde sosyal problemlerden biri olan kumar faciasını dile getirmektedir. Adı geçen hikayelerde de bu konu anlatılmaktadır. “Kanaryanın ölümü”nde 22 yaşlı bir gençin hasta annesini burakarak geceyarılarına kadar kumar oynaması anlatılır. Kumarhanede kafeste güzel bir kanarya bulunmaktadır. O, havasızlığa, sigar kokusuna dayanamayarak ölür. Genç de son paralarını burada harcarak odadan çıkar, bu zaman kanaryanın ölüsü karşısına düşer. Eser etkileyici ve düşündürücü bir sonuçla biter:

“Çocuk kalbini parçalamak üzere tırnaklarını yüreginin üzerine götürdüğü zaman, orada, bir kanarya ölüsünden başka bir şey bulamadı” (Kısakürek 2007: 87).

Yazar kafesteki kanarya ile gencin faciasını birarada verir. Eserin ana teması *“Bu kuşla ruhun arasındaki münasibeti ara ve bul”* (Kısakürek 2007: 87) sözlerinde ifade olunmaktadır..

N.Fazıl tüm eserlerinde olduğu gibi, insan ve etrafı, insan ve eşya arasında rabıta kurarak, fikirlerini remizlerle verir. İsmail Kılıoğlu “Hikayede sembol” isimli makalesinde bu konuda şöyle der:

“Bu arada sembol kavramıyla anlatılmak istenen, batı edebiyatında ortaya çıkan və bizim edebiyatımızda da bazı şair ve sanatçılar tarafından benimsenen “Simbolizm” akımı burada söz konusu değildir” (Kılıoğlu 1994: 87).

Daha sonra Kılıoğlu kuş simgesi üzerinde durarak, devam eder:

“Kanarya nasıl kafeste mahkum ve aynı zamanda mazlum durumdaysa ruh da insanda öyle: Ten-kafesinde ruh mahkumdur, tutsaktır; yabancısıdır üstelik, ne kadar oynamış ve zevk almış görünse bile bu ortamda. Aslında ruh zorla girmiş gibidir. Bu ten-kafese. Kanarya da öyle” (Kılıoğlu 1994: 89).

Onun bu fikirleri, N.Fazıl'ın “Bu kuşla ruhun arasındaki münasibeti ara ve bul” sözlerini biraz da açıklamış olur. Hakikaten de, nefsinin kulu olan gençle, kafeste çırpınan kuş arasında bir benzeşme vardır. İkisi de bu kumarhaneden, kabuslar aleminden kaçmak kurtulmak istiyor. Ama biri kafese, diğeri kumara, mahkum. Hikaye facia ile son

bulur. Kanarya ölerək kurtulmuş, gencin kalbiyse ölü bir kanaryaya dönüşmüşdür. Cemiyetin bu faciası onun “Yusufcuk”, “Hasta kumarbazın ölümü” vs. hikayelerinde de konu edinmiştir.

Sonuç

Necip Fazıl Kısakürek'in eserlerini dikkatle inceleyip, hayatını ve sanatını gözönünde bulundurduğumuzda onun metafizik derinliğe sahip büyük bir sanatkar olduğunu görüyoruz. Modern dünyamızı tasavvufi bakışlarla inceleyen Necip Fazıl Kısakürek kamillik aşamasına gelmiş, çileler çekmiş, fikir girdabında kıvranmış örnek bir şahsiyet olmuştur.

Eser isimlerini araştırırken N.Fazıl'ı hayatı, eserleri ve bakış açısı sentezinden öğrenmek gerektiğini gördük. N.Fazıl dühasının dehasına varmadan onun eserlerini teşhir etmek imkansızdır. Bu nedenle de, şairin düşünce sistemini, yetiştiği dönemi esas alarak eser isimlerinin şifresini açmağa çalıştık. Araştırma sonucunda onun her bir eser isminin önemli bir mesaj içerdiği, metafizik yapıya sahip olduğu kanaatine ulaştık.

KAYNAKÇA

BABAYEVA, E. (2013). *Nəcib Fazıl Qısakürəyin yaradıcılıq yolu*. Bakı: Elm və Təhsil.

ÇEBİ, H. (1981). *Madde ve manada tiyatro eserlerinde Necip Fazıl Kısakürek*. İstanbul: Veli yayınları.

XƏLİLOV, S. (2007). *Mənəviyyat fəlsəfəsi*. Bakı: Azərb.Universiteti Nəşriyyatı.

KABAKLI, A. (2005). *Şairler sultanı Necip Fazıl*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.

KAPLAN, R. (2005). Necip Fazıl'ın şiirinde “varlık”ın metafizik dünyası// *Hece aylık edebiyat dergisi*. S:97, ocak, s.198-209

KILLIOĞLU, İ. (1994). Hikayede sembol. *Vefatinin 10. Yıldönümünə Hasredilmiş Ani Haftasının Bildirileri*. Ankara: Türk Yazarlar Birliyi Yayınları, s.87-92.

KISAKÜREK, N. F. (2004a). *Babiali*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

KISAKÜREK, N. F. (1994). *O ve Ben*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

KISAKÜREK, N. F. (2000). *Ahşap Konak*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

KISAKÜREK, N. F. (2008a). *Aynadaki Yalan*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

KISAKÜREK, N. F. (2008b). *Bir Adam Yaratmak*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

KISAKÜREK, N. F. (2007). *Hikayelerim*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

KISAKÜREK, N. F. (1984). *Kafa Kağıdı*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

KISAKÜREK, N. F. (2000). *Mukaddes Emanet*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

KISAKÜREK, N. F. (2008c). *Tobum*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

KISAKÜREK, N. F. (1984). *Yunus Emre, Kanlı Sarık*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

KISAKÜREK, N.F. (2004b). *Çile*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

Könüllərdən könüllərə Mövlanə. (2007). Bakı: Xəzər Nəşriyyatı.

QISAKÜRƏK, N.F. (2013). *Bir Adam Yaratmaq*. Tərcümə edən və ön söz: Babayeva E., Bakı: Elm və Təhsil.

MIYASOĞLU, M. (1992). *Necip Fazıl Kısakürek*. Ankara: Akçağ Yayınları.

MUHSİN, M. (1984). “Bir adam yaratmak” ya da, “Ölüm korkusu”/Necip Fazıl armağanı. *Suffe Kültür Sanat Yıllığı*. İstanbul: Fatih Gençlik Vakfı Yayınları, s. 464-468.

MUTLUAY, R. (1978). *Tanzimattan Günümüze Kadar Türk Şiiri*. İstanbul: Milliyet Yayınları.

OKAY, O. (2003). *Necip Fazıl Kısakürek*. İstanbul: Şule Yayınları.

ÖZDAMAR, M. (1997). *Ustad N. Fazıl*. İstanbul: Kırk Kandil Yayınları.

ŞEHSUVAROĞLU, L. (2003). *Necip Fazıl Kısakürek*. Ankara: Alternatif Yayınları.

ŞEN A. (2005). *Son Sultanîş Şuara Necip Fazıl*. İstanbul: Sarmaşık Yayınları.

YAKAR S. (1995). *N.Fazıl ve Mücadelesi*. Ankara: Kahramanmaraş Belediyesi Ukde Kültür Merkezi Yayınları.

YARDIM, M.N. (1986). *Tanzimattan Günümüze Edebiyatçılarımızın Çocukluk Hatıraları*. İstanbul: Kavramlar Yayınevi.